

به نام خدا

انتشارات دانشگاه فرهنگیان

اسناد تاریخی تربیت معلم در ایران

جلد سوم

اسناد تاریخی دانش کلمه‌ای تربیت معلم

(۱۳۱۳-۱۳۲۰ ش.)

پژویش و تدوین

دکتر شهرام یوسفی‌فر

(عضویت علمی دانشگاه تهران)

دکتر امین محمدی

[illegible]

مقدمه

این جلد از اسناد تربیت معلم به مراکز دانش سراهای کشور اختصاص دارد که از سال ۱۳۱۳ تا ۱۳۲۰ ه. ش. را دربرمی گیرد. اسنادی که در این مجلد تدوین شده، بر اساس روالی است که در مجلدات پیشین اعمال شده بود. درباره گستره اسناد حاضر، یادآور می شود اسناد موجود شامل آن دسته از اسنادی است که از بایگانی وزارت معارف به آرشیو ملی ایران منتقل شده است. به نظر می رسد با توجه به قدمت اسناد، می توان اطمینان داشت که آنچه در این جلد در باب دانش سراها ارائه شده است، موجودی آرشیو ملی ایران و البته بازمانده از بایگانی وزارت معارف در دوره مورد نظر است. از سوی دیگر، این بدان معنی نیست که در باب دانش سراها در دوره مورد نظر اسناد دیگری وجود ندارد؛ بلکه باید امید داشت در بایگانی های ادارات معارف در ایالات و ولایات وقت و ادارات کل آموزش و پرورش استان های کنونی، اوراقی مربوط به سابقه عملکرد دانش سراها وجود داشته باشد. امید است محققان علاقمند، خاصه معلمانی که دل بسته پژوهش در این گونه موضوعات هستند، بتوانند در این راستا فعال شده و با شناسایی و دسترسی به بایگانی های قدیمی ادارات معارف در استان ها، مستندات مربوط به موضوع را از خطر محو شدن دائمی نجات دهند.

اما بخش دیگری از مدارکی که می تواند این مجموعه اسناد را تکمیل کند، اسناد خصوصی است. با عنایت به ماهیت علمی و فرهنگی نهاد تربیت معلم، دست اندرکاران آن از مدیران و معلمان و دانش آموختگان، اهل قلم و تأمل بوده و از این رو بدیهی است شمار درخوری از مدارک این نهاد در اسناد خانوادگی آن افراد وجود داشته باشد. امید که این مهم نیز مورد نظر علاقمندان به تاریخ تربیت معلم در کشور قرار گیرد و امکان انتشار این گونه مدارک فراهم آید.

در کتاب حاضر برخی اطلاعات و سرنخ‌های موضوعی اسناد مربوط به بایگانی‌های مراکز مرتبط با وزارت معارف نیز آمده است؛ به عنوان مثال: مدارکی از آرشیو تخصصی وزارت امور خارجه، نیروی انتظامی، شورای عالی معارف، وزارت مالیه، وزارت دارایی و دیگر دستگاه‌هایی که در خلال اسناد حاضر، بخشی از گردش مکاتبات اداری با آن‌ها انجام گرفته بود، وجود دارند. بدیهی است چنان‌چه مجموعه مدارک و مستندات تکمیلی این مجلدات به‌دست‌آید، در تجدید چاپ مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

انتشار مجموعه اسناد تاریخی دانش‌سراهای تربیت معلم در سال‌های ۱۳۲۰-۱۳۱۳ ه. ش. که از دوره‌های مهم رشد و تکامل این نهاد است، مبنایی استوار برای پژوهش‌های بعدی در این باب فراهم می‌آورد. با عنایت به گستردگی عرصه‌ها و محورهایی که در تاریخ این دوره از فعالیت مراکز دانش‌سرا در کشور وجود دارد، امید است در آینده‌ای نزدیک امکان این امر برای اینجانب و دیگر محققان علاقمند به موضوع فراهم آید.

در تدوین این مجلد از اسناد تربیت معلم، به مانند مجلدات قبلی، آقای دکتر امین محمدی، همکاری مستمر و ارزشمندی در زمینه انتخاب اسناد، نظارت بر تایپ و بازخوانی اسناد تایپ شده داشتند. اینجانب نیز افزون بر مدیریت فرآیند اجرایی و مطالعاتی طرح حاضر، مطابقت متن حروف‌چینی‌شده اسناد با متن اصل اسناد و اصلاح نهایی متن اسناد، تکمیل فهرست‌نویسی اسناد، بازنویسی مهرها و حاشیه‌های اسناد را بر عهده داشتم. در ادامه بایسته است از همه کسانی که در شکل‌گیری این مجموعه سهم و نقش داشتند، قدردانی نمایم:

جناب آقای دکتر علی‌باقر طاهری‌نیا، معاون محترم پژوهشی دانشگاه فرهنگیان، از انجام این پژوهش حمایت به عمل آوردند؛

سرکار خانم رستمی، همکار محترم بخش پژوهشی دانشگاه فرهنگیان، با تلاش فراوان اسناد تاریخ تربیت معلم را از سازمان اسناد و کتابخانه ملی دریافت کردند؛

سرکار خانم دکتر کاشی، همکار محترم بخش انتشارات، مراحل مختلف چاپ این مجموعه را پیگیری نمودند؛

جناب آقای دکتر علی اکبر کمالی نهاد، استاد محترم دانشگاه فرهنگیان، ویراستاری این جلد را به سرانجام رساندند.

از همه این عزیزان قدردانی می‌شود.